

ՎՍԵՄ. ՄԵՏԱ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՃԱՌԸ

Զեբ դատին ամենէն հաւատարիմ և գուցէ ամենէն հին բարեկամներէն մին ճանչցուած եմ իտալիոյ մէջ, այս տիտղոսին կը պարտիմ ինծի եկած հրաւերը՝ խօսք մ'ըսելու այսօրուան ակումբին մէջ, ինչպէս որ այդ տիտղոսով միայն է որ ուզեցի զայն յանձն առնուլ. և դուք ալ պէտք է որ վշտանաք եթէ այս իմ խօսքս միանգամայն պարզ և հակիրճ ըլլայ:

1895էն ի վեր է — այսինքն այն տարիէն՝ որ թրքական հարստահարութեան ամենէն արիւնոտ դրուագներէն մէկուն կատարումը տեսաւ — որ ուզած եմ ստուգել հետեիլ ի փաստ ձեզ Ասիոյ մէջ հանդիպածներուն, և իմ քաղաքացիներուն ուշադրութիւնը դարձնել այն սոսկալի ողբերգութեան վրայ՝ յորում կը փորձուէր ազգի մը ջնջումը աշխարհիս երեսէն. բայց կը խոստովանիմ ձեզի, որ ո՛չ այն ատեն, ոչ ալ յաջորդաբար, երբ հարկ եղած է մի և նոյն նիւթի վրայ խօսք առնուլ, յոյսը ինձ կը ժպտէր՝ ողջունել կարենալու ձեր յարութեան արշալոյսը. մինչդեռ այդ արշալոյսը ալ ես ծագած է, մանաւանդ թէ ամենըղձալի օրուան առաւօտուն մէջն ենք. և կը յուսամ որ շուտով պիտի տրուի ձեզ դիտել արեգակը իր միջօրէի ճառագայթներուն վերանորոգող և միութարիչ լուծեան մէջ, այդ երկիրներուն վրայ՝ որուն ձեր ցեղի այնքան արիւնով ողողուելուն ականատես եղանք, դժբախտաբար ցարդ անպատիժ:

Ինծի չիյնար նախազուշակել այն համաձայնութիւնները կամ որոշողութիւնները որ տեղի պիտի ունենան համազումալումէն այդ անձերուն՝ որոնց պիտի յանձնուի կեդրոնական կայսրութիւններէն ուզուած երկար և աղետաւոր պատերազմին հաշուեյարդարումը. բայց որովհետեւ այսպիսի պատերազմի մը ստոյգ վախճանը պէտք է որ վերանորոգուած ըլլայ անխրաւութեան և սարսափներով՝ որ ցարդ

քաղաքականացեալ աշխարհէն վերուցին տևական խաղաղութեան մը ապահովութիւնը, որովհետեւ ասոր և միայն ասոր համար է որ մենք կուեցանք այդչափ զոհողութիւններով հանդերձ, հուսկ որովհետեւ պատմութիւնը կ'անկնկալէ արդարացեալում համար մարդկութիւնը՝ կեանքի և ինչքի այսքան վատնումն ըրած ըլլալուն, և թէ ամենամեծ ճիգը կը կատարուի զոհացում տալու համար անցելոյն մէջ թուր անտեսուած արդարութեան և արգիւելու որ տեղի չունենան ապագայի մէջ նոր անիրաւութիւններ, չեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ տարակուսիլ թէ հայկական խնդիրն ալ չլատուի և չլուծուի այն օրէնքի հոգւոյն համեմատ որ պիտի գործադրուի միւս միջազգային խնդիրները յարդարուելուն:

Հայաստան՝ բաժնուած լեհաստանի նըման երեք տարբեր տիրապետողներու ձեռքին տակ, կ'ըզձայ իր ցրուած և կտրատուած անդամները կրկին միաւորել, վեհաճանկալում համար վերջապէս նոր կեանքի մը յանուն հին փառքերու և արդիւնքներու, բայց ի մասնաւորի յանուն ազգագրական այդ իրաւունքին՝ որ կը ծագի ցեղին անջնջելի յատկանիշերէն և ազգային իրողձէն՝ վերապրած զայն խղիւղութեամբ որովհետեւ դէմ. լաւ ուրեմն, ինչ որ կարող և պարտական ենք այսօր ըսել հոս, ոչ միայն իբր իտալացի, այլ և իբր քաղաքացիներ բաղձացուած «ազգաց ընկերութեան», որովհետեւ իր իղձը արժանի է որ ընդունելի ըլլայ և քաջալերուի մեր գնահատումով, և թէ հետեւաբար պիտի ողջունենք անկեղծ ուրախութեամբ այդ օրը յորում պիտի տեսնենք Հայաստանը «նստած ազգաց սեղանին շուրջը», երկար և վշտալից գերութեան մը վերքերէն բուժուած, և վերստին ծաղկած իր դարական ուժերուն առատաճոս գեղումով:

Corriere d' Italia 1918 Նոյեմբեր 5

Նախարար Նևեմտից.
Վսեմ. փաստ. փնիզդոս Մեծմ.